

Josep Varela i Serra
Escriptor

Algunes dades sobre la Unió Laïcal de Beneficiats de la Santa Església Catedral de Lleida

pàg. 113-120

RESUM

Un intent de concòrdia —creació d'una Comissió Mixta— de resolució pacífica del conflicte entre Beneficiats i parcers, en els termes de Moradilla, Grealó, Astó i Cogullada. La voluntat d'una part dels parcers d'aprofitar políticament les tensions i les resistències al canvi dels Beneficiats feren fracassar la Comissió.

ABSTRACT

An attempt —Creation of a Commission— of peaceful resolution of the conflict between tenants and Beneficiaries in terms of Moradilla, Grealó, Astó and Cogullada. The desire of some of the tenants to take advantage of political tensions and resistance to change of Beneficiaries, did the Commission fail.

PARAULES CLAU

Beneficiats, parcers, Comissió Mixta.

KEYWORDS

Beneficiat, Parcers, Committee.

INTRODUCCIÓ

¿Beneficiats? Vaig aprendre, estudiant els llibres d'Enric Vicedo, Jaume Barrull i d'altres (BARRULL 1986; GARRABOU, PLANAS, SAGUER I VICEDO 2014), que els beneficiats de la Catedral també formaven part del seu Capítol, si bé els canonges tenien superior rang jeràrquic. Els llibres de tots dos historiadors —i la tesi doctoral de SOLSONA 1999— m'han servit per entendre millor què va representar la desamortització de Mendizábal i com afectà a les terres, als censals, administrats per canonges i beneficiats ... A través d'ells —i de la lectura de documents dels magnífics Arxiu Capitular de Lleida i Arxiu Diocesà de Lleida— vaig tenir notícia de la creació de la Unió Laïcal de Beneficiados de la Santa Iglesia Catedral de Lérida l'any 1843 per evitar els efectes de les lleis desamortitzadores dels governs liberals de l'Estat. Aquests beneficiats laïcals no rebien cap aportació monetària de l'Administració central i els seus únics ingressos eren els provinents de les terres i els censals.

Arran de la creació de la Unió Laical, els termes de Gatén i Safareig de Bellvís, que abans de la desamortització i durant molts segles havien pertangut als canonges, passaren a mans dels beneficiats (VICEDO I SOLDEVILA 2015). En el municipi de Lleida els beneficiats es quedaren també amb els termes de Moradilla, Cogullada, Astor, Vinatesa i Grealó. Un conjunt de 3.338 hectàrees. Els canonges, per la seva banda, es quedaren amb les terres de Montagut que abastaven 4.568 hectàrees, al municipi d'Alcarràs. Els canonges no acceptaren mai de grat aquesta distribució, contra la qual protestaren reiteradament i intentaren revertir-la sense sortir-se'n.

A l'Arxiu Capítular de Lleida hom troba el canonge Vilalta, el seu degà, defensant l'any 1679 els drets del Capítol de Lleida a les terres de Gatén i de Safareig de Bellvís contra les apències reials de rebre els tributs de tals terres. Però és que els canonges també hagueren de lluitar aferrissadament contra els intents dels bisbes en la mateixa direcció.¹

De l'any 1800, per exemple, al mateix arxiu es troba la defensa que fa el senyor Fernández de Caso «en nombre del Deán y Cabildo de la Santa Iglesia Catedral de Lérida sobre la restitución de las dos terceras partes del lugar y Baronía de Bellvís y despoblado de Safareig»,² que reclamava per a ell el bisbe de Lleida. I s'hagueren d'enfrontar pocs anys després a les protestes de l'Ajuntament de Bellvís —representat per Ramon de Cortada— que al·legava uns pagaments excessius.

De manera que, tot i el rendiment que en treien, els canonges primer i els beneficiats després de 1843, no tingueren gens còmoda la gestió de les terres de Bellvís. Una gestió que acabà a partir de la segona dècada del segle xx quan els beneficiats

acceptaren vendre-les als parcers, després d'uns enfrontaments molt violents que feren necessària la intervenció de la guàrdia civil i de recursos posteriors als tribunals de justícia.

A partir d'aleshores als setze beneficiats de la Unió Laical els quedaven només els beneficis de les més de 3.300 hectàrees dels termes de

Grealó, Astor, Cogullada, Moradilla i Vinatesa al municipi de Lleida. Unes terres el rendiment de les quals anà augmentant a causa de les millores tècniques i de l'arribada progressiva

de l'aigua. Les cultivaven uns set-cents parcers o colons, que firmaven un contracte per tres anys durant els quals havien de donar 1/8 de la seva collita en regadiu i 1/6 si les terres eren de Secà. Els cultivadors eren pagesos de Montoliu, d'Artesa de Lleida, de Puigverd, de la mateixa Lleida, etc. Els beneficiats tenien uns guardes que controlaven les collites i els parcers no podien retirar res fins que els guardes hi donessin el vistiplau. En principi els contractes es renovaven, però els beneficiats podien desfer-los en qualsevol moment. És a dir que la indefensió del pagès era considerable, si bé les condicions d'arrendament es podien considerar que no eren abusives.

EL CONFLICTE DE LA VENDA DE LES TERRES DELS BENEFICIATS DEL TERME DE LLEIDA

Vistos els conflictes que s'havien produït a Bellvís, que havien provocat la venda d'aquelles terres entre 1920 i 1922, i la tensió creixent al camp amb motiu de l'adveniment de la Segona República, tant els beneficiats com els canonges iniciaren gestions per vendre les seves respectives terres. En el tema de Montagut, per exemple, uns cinquanta pagesos d'Alcarràs estigueren a la presó un mes i mig, a causa de no haver volgut pagar l'estipulat als canonges. La manera com s'explicitava la notícia als diaris, ja anunciava que les coses anaven de debò:

Por negarse a pagar el arrendamiento de fincas, han tenido ingreso en esta prisión de Lérida los vecinos del pueblo de Alcarráz: Juan Sauret, Marcelino Sisó, Francisco Godia, Daniel Charles (...) Han sido puestos por la Comandancia Militar de la Plaza a disposición del Sr. Juez de 1ª Instancia e Instrucción de esta Capital, con la salvedad de que si por este les fuese decretada la libertad, queden retenidos como presos gubernativos y a disposición de la mentada autoridad.³

No en pogueren sortir fins el 19 d'octubre, després d'intervenir els parlamentaris lleidatans, Epifani Bellí i Josep M. España, i d'una reunió en la qual «se llegó a un acuerdo pagando los colonos 3.000 pts., cuya cantidad han depositado 1.500 pts. y dentro de 15 días las restantes (...)». Tot just una setmana després, es llegia al mateix diari:

¹ Arxiu Capítular de Lleida, Beneficios, Calaix 158-137.

² Ibidem.

³ *La Tribuna*, 10 setembre de 1935.

Els beneficiats tenien uns guardes que controlaven les collites i els parcers no podien retirar res fins que els guardes hi donessin el vist-i-plau

En el Consejo de Ministros celebrado ayer se apuntó en Decreto de Ministro de Trabajo, autorizando al Cabildo Catedral de Lleida, para que pueda vender una finca denominada «Término rural de Montagut», cuyo importe de la venta se tendrá que invertir en valores.⁴

El moment per a signar el contracte de tal venda fou el 18 de juliol de 1936. No cal dir res més.

Quant als beneficiats, durant la Segona República s'enfrontaren a una Unió de Colons, liderada per Gregori Biosca d'Albatàrrec, cada vegada més reivindicativa. Així a partir de 1932 un nombre creixent de parcers no pagaven la seva part. Entre beneficiats i colons s'arribà a signar un precontracte l'any 1935 segons el qual es venien totes les terres esmentades per un milió de pessetes, de les quals els pagesos n'havien d'avançar dues-centes mil en un termini curt de temps i la resta en deu anys. La Guerra Civil però no permeté fer efectiu tot el precontracte i, per tant, es considerà anul·lat per part dels beneficiats.

Després de la guerra calgué recomençar-ho tot. A més, amb relacions dificultades per la terrible duresa del conflicte bèl·lic, en el qual més del 50% dels beneficiats i canonges foren assassinats al bisbat de Lleida. La proporció més alta de Catalunya. Quan s'arribà a la dècada dels seixanta, diversos fenòmens confluïren perquè la bandera de la reivindicació dels terrenys dels beneficiats es tornés a aixecar.

Per una banda, tot i ser terrible, la dictadura franquista ja no feia tanta por i començava a moure's un embrió d'oposició al règim —clandestina, naturalment— liderada sobretot pels comunistes. Per l'altra, l'Església del nacionalcatolicisme s'anava obrint i es preparava per al Concili Vaticà II, pel qual determinats capteniments no serien tolerables i alguns joves clergues de la diòcesi començaren també a fer-se determinades preguntes. Finalment, els colons de Grealó, Moradilla, etc., s'adonaven cada vegada més que la seva situació professional s'havia de tornar a revisar, a la qual cosa ajudà en gran manera el lideratge de Gregori Biosca, un cop retornat de l'exili.

Un Gregori Biosca que havia pogut conservar les seves terres malgrat els anys que n'havia estat apartat. Un signe que la duresa de tracte dels beneficiats tampoc era excessiva o potser de la seva bona relació amb mossèn Cabestany, un dels beneficiats més influents. Aquest Francesc Cabestany, de Castelnou de Seana, antic monjo de Montserrat (el pare Lambert) abans de la Guerra Civil, és una personalitat digna d'un estudi monogràfic. Quant els beneficiats, anys més tard, s'enfrontaren al bisbe Ramon Malla; mossèn Cabestany era l'únic que li escrivia en català, dit sia de passada i en honor seu.

Fig. 1 - Imatge del beneficiat Francesc Cabestany amb el Caudillo, acompanyat del president del Canal d'Urgell, Solans i del governador civil Serrano Montalvo. Era una audiència a Madrid, per commemorar l'accés dels regants al domini del canal

A part de totes aquestes circumstàncies, a partir del Pla d'Estabilització de 1959 i els posteriors Plans de Desenvolupament, es produí a Espanya una revitalització econòmica i empreses particulars començaren a presentar ofertes concretes per comprar parcel·les de les seves terres. Per exemple, la Compañía Ibérica de Alimentación y Distribución proposava adquirir 38 jornals de regadiu a Omeradilla i uns veïns d'Albatàrrec en demanaven 12 per a fer un pantà de regadiu prop de Vinatesa.

Així que els beneficiats, en carta al bisbe Aurelio del Pino, li demanaren que es dirigís al Sant Pare «a fin de obtener de su Santidad permiso para vender parte de las fincas de esta Corporación en los casos citados y en los que puedan presentarse, ante el plan de Desarrollo económico que el Estado quiere llevar a término».⁵

Fig. 2 - El bisbe Aurelio del Pino, amb l'alcalde Blas Mola al darrere. L'apogeu del nacionalcatolicisme...

⁵ Arxiu Diocesà de Lleida (ADLL), Correspondència de Secretaria del Bisbat, carta de la Unió Laical al bisbe Aurelio del Pino Gómez, 21 d'octubre de 1963.

⁴ *La Tribuna*, 26 octubre 1935.

El fet que el Concili Vaticà II estigués en marxa des de l'octubre de 1962 segur que esperonà tal escrit al bisbe. Però també hi havia els capellans progressistes preocupats pel mal exemple que donaven aquelles possessions per a una Església que el Concili volia rejuvenir. El març de 1964, i seguint una proposta que venia de Barcelona, uns quaranta capellans de Lleida demanen en un document que se solucioni el tema de les propietats del Capítol de la Catedral, que «hemos comprobado son el escándalo de nuestros fieles». No fou pas un document rebut amb focs d'artifici! No és estrany que el febrer de 1966, els beneficiats proposin, a través del seu advocat, Sr. Simeó Miquel Peguera, la venda de totes les finques, per un import global d'uns 400 milions de pessetes.

Gran alegria per part dels colons que veien la possibilitat d'obtenir el seu somni —l'adquisició de les terres que con-

reaven— i alhora excitació per a aplegar-se i, fent força, obtenir un millor preu. El doctor Buitrón, un metge caçador en aquestes terres dels beneficiats i que hi estava enfrontat, fou qui els aconsellà de constituir-se en un Grup Sindical per a poder negociar millor. Així nasqué el Grupo Sindical

de Colonización núm. 7.693, que presidia Pere Arnalot, un parlarès instal·lat des de feia anys a la Bordeta.

No tots els més de 700 parcers que treballaven les terres dels beneficiats s'adheriren al Grup Sindical. Un dels afectats, per exemple, m'explicà:

Quan esclatà el conflicte, els capdavaners dels pagesos em volien fer firmar un document i jo no vaig voler, perquè considerava que afirmaven unes coses que no eren certes. Llavors em digueren: «Doncs t'expulsarem del grup!» Jo llavors vaig dir: «Doncs si ho feu, compraré!» I ho vaig fer. Vàrem ser uns 7 o 8 del poble que vàrem comprar directament als beneficiats. El preu era raonable. A mi no em van fer res, però sí que hi va haver algunes represàlies: un paller i algun magatzem cremats (...).⁶

LA CREACIÓ DE LA COMISSIÓ TÈCNICA

Després d'uns mesos de negociacions i contactes s'arribà al 3 de novembre de 1966, que es constituïa una comissió tècnica formada per dos representants, de gran categoria, per part dels colons: Ernest Lluch, economista, i Josep Benet, advocat. Per part dels beneficiats, hi figuraven Simeó Miquel, advocat, i Francesc Boldú, economista i secretari de l'Institut de Sant Isidre. La presidia Ramon Sugranyes de Franch, una personalitat laica de gran prestigi en el món catòlic: era amic del papa Pau VI, president de Pax Romana i un exiliat voluntàriament a Friburg, Suïssa, on era professor a la Universitat.

Tothom tenia pressa en acabar la venda: els beneficiats per tal que s'acabessin les filtracions als diaris, les notícies que els feien quedar malament i els parcers per accedir a la propietat de les seves terres. De manera que es donà a la Comissió un temps de dos mesos per a acabar els seus treballs. Massa poc per a un tema tan complex.

Josep Benet ja estava al cas del conflicte i en contacte amb els capellans del llibre *Concilio o rebeldía*, com ho testimonia aquesta carta que va rebre de Salamanca, on estava desterrat el capellà Lázaro Bria Perau, el 31 d'agost de 1966:

*Respetado Sr. Benet: Esta mañana le he mandado por Recadero, información completa sobre el asunto con el que ayer mantuvimos interesante charla (...) Estamos muy optimistas. Esperamos que los esfuerzos de Mn. Bigordà den un resultado aplastante y positivo para nuestra Diócesis (...)*⁷

Part dels fets després de la constitució de la Comissió, es poden estudiar al fons Benet de l'Arxiu Nacional de Catalunya. S'hi troben, per exemple, cartes de Simeó Miquel que indiquen, per part de l'advocat lleidatà, una considerable confiança i un intent d'influir en Benet, potser detectat pels líders del Grup de Colonització:

25 de novembre de 1966. Simeó Miquel a Josep Benet:

Amic Benet: Acabo d'escriure el text de la comunicació que jo enviaria a la Sagrada Congregació del Concili i que t'adjunto. Jo li enviaria aquesta lletra i a més la donaria a la premsa. Com sempre, però, redueix-la, esborra-la, en fi, fes el que et sembli, que per a mi el que feu ja estarà bé.⁸

⁶ Conversa de l'autor amb un parcer d'Artesa de Lleida (2015).

⁷ Arxiu Nacional de Catalunya (ANC), fons Josep Benet, ref. ANC1-244.

⁸ Ibidem.

7 de desembre de 1966. Simeó Miquel a Josep Benet:

Benvolgut amic: Crec que a Roma et vaig parlar de la diguem-ne operació Canal d'Urgell (...) Les terres dels beneficiats estan compreses dins la Comunitat de regants nº 18 i, fa 2 anys, aquella Comunitat va elegir com a President la Unió Laical de Beneficiats (que designà a Mn. Cabestany). Aquest, en el sí de la Junta Central va ser elegit Vicepresident de la mateixa, on li ha tocat tot sol de dur una tasca duríssima i valenta (...) Mn. Cabestany s'ha trobat pràcticament isolat —ja que el President de la Junta Central i els de les diferents comunitats, han estat de manera molt discutible, quant a la representativitat— (...) A fi d'ajudar com es mereix aquell amic, et proposo: Mn. Cabestany ha estat elegit a títol personal President de la Comunitat nº 7, i llavors la Unió Laical ha pensat en designar-me a mi per a president de la Comunitat nº 18, fet que sentaria fatal en determinats ambients. La millor manera de donar viabilitat al meu nomenament és que els parcers enviessin als beneficiats la carta que, en correu a part, t'he enviat o qualsevol altra que tu redactessis en igual sentit (...) En proposar-me a mi es dona un nou matís a la afirmació de que la Comissió és una mena de parany, espècie que alguns ambients tenen interès a dir (...)»⁹

La Comissió seguia actuant, en qualsevol cas. El 20 de desembre de 1966, Ernest Lluç escrigué a la família Estopà de Granyena de les Garrigues utilitzant paper oficial i on diu: Unión Laical de Beneficiados y Grupo Sindical de Colonización. Lérida. Comisión Técnica de Estudio. El text era:

Esta Comisión ha recibido el encargo de estudiar y dictaminar sobre todos los aspectos que representa la compra-venta de dichas tierras. A tal efecto, tengo el honor de dirigirme a Vd. para comunicarles el acuerdo que esta Comisión tomó en fecha de 24 de noviembre y que literalmente transcribo: «Conocidas las manifestaciones hechas públicamente por algunos señores Patronos en el sentido que se reservaban derechos particulares en relación con la proyectada venta de los bienes de la Unión Laical de Beneficiados, la Comisión decide

dirigirse a todos los Sres. Patronos para que, si lo tienen a bien, manifiesten cuáles sean los derechos o privilegios que estiman poder alegar y su fundamento». Lo que traslado... Lérida, 20 diciembre 1966. El Secretario de la Comisión, Ernesto Lluç.¹⁰

Pel gener del nou any, Ramon Sugranyes, des de Suïssa, manifesta els primers indicis d'inquietud sobre la marxa de la Comissió:

23 de gener de 1967. Ramon Sugranyes (des de Suïssa) a Josep Benet:

*Benvolgut amic: Aquí tens la còpia de la carta a Mn. Palazzini informant-lo de la creació de la Comissió (...) Vaig veure en una reunió preparatòria del III Congrés mundial d'Apostolat Seglar al bisbe Guerra Campos i li vaig donar còpia de tal carta (...) Acabo d'escriure a l'amic Miquel demanant-li notícia de la Comissió. ¿Com van les coses? Tingueu-me al corrent!*¹¹

Mossèn Palazzini era el Secretari de la Sagrada Congregació del Concili, una peça important de l'engranatge de la Cúria Romana. Sugranyes no semblava gaire inquiet, ja que havia tardat gairebé dos mesos a informar Palazzini! Estava molt lluny del forn de Lleida. El mes següent, però, hi torna, ja no tan tranquil:

12 de febrer de 1967. Ramon Sugranyes (des de Friburg) a Josep Benet:

*Benvolgut amic: ¿Com van les nostres coses lleidatanes? Dies enrere vaig tenir una carta de l'amic Miquel que manifestava noves dificultats àdhuc per començar l'enquesta i em parlava d'una intervenció teva per tal de fer arrencar les coses. Suposo que tot ha acabat de fer-se, car he rebut d'en Lluç còpies dels fulls de l'enquesta i del seu projecte d'informe tècnic econòmic i sobre el finançament (...) Hauríem de fer plans per la presentació final de l'estudi. Per bé que crec (o temo) que no estarà enllestit, copiat i traduït abans del mes de març. Ja m'ho faràs saber.*¹²

A primers de març, els indicis de tensions a la Comissió esdevenen preocupants: el 5 març de 1967, es produeix un escrit del Grup Sindical (que signa Arnalot) a Benet, sense encapçalament, d'una manera freda, distant. Una simple instància:

⁹ Ibidem.

¹⁰ ADLL, Correspondència de Secretaria del Bisbat, carta d'Ernest Lluç, 20 de desembre de 1966.

¹¹ ANC, fons Josep Benet, ref. ANC1-244.

¹² Ibidem.

*Havent-se reunit en sessió extraordinària el Grup Sindical de Colonització avui 5 de març a les 12h. ha acordat dirigir-se a Vostès amb els següents termes: Seria convenient que es personessin ací a Lleida per a un canvi d'impressions amb el Grup Sindical de Colons, per si es troba la manera de millorar l'ambient tal i com es troba actualment creat, primer, per la dilació del problema, segonament per les gestions que heu fet prop d'elements que s'han considerat sempre contraris al Grup. Tercer, per certes insinuacions que són considerades contràries als nostres interessos o a una solució equitable. Esperant vos personareu amb un termini breu o abans de 8 dies (...) El President, Pere Arnalot; el Interventor, A. Cardet; Vocal, José Gallart, el Assessor Tècnic G. Biosca [i dues firmes més il·legibles: Amorós, Palau?].*¹³

23 de març de 1967. Josep Benet a Pere Arnalot, ja una mica inquiet:

Apreciat senyor i amic: De retorn d'un seguit de viatges a Madrid i París, llegeixo la carta (...) He de confessar que el text i el to de la carta m'ha sorprès, perquè precisament uns dies abans que l'enviessin jo havia rebut la visita de vostè, com a President del Grup, acompanyat del Sr. Biosca, i (...) els vaig informar detalladament de la marxa dels treballs de la Comissió. Vaig aclarir, a més, totes les qüestions que em plantejaren. No comprenc (...) Per la banda del Sr. Lluch i meva, la nostra bona voluntat ha arribat a l'extrem de no solament no cobrar res a compte dels nostres honoraris sinó d'haver d'anticipar molts mils de pessetes per satisfer les despeses de viatge a Roma i Lleida (...) Si la Junta ens hagués facilitat una quantitat a compte... hauríem pogut llogar i pagar més auxiliars tècnics (...) És a dir, si no ingressen immediatament la quantitat demanada al compte corrent obert a la Comisión Técnica de Estudios ens trobarem que els treballs de la Comissió es demoraran (...) Ara estem arribant al moment final i cal sobretot que res que pugui perjudicar la unitat del Grup s'interposi entre nosaltres (...) Hem de donar mostres d'unitat i confiança per respectar els interessos de la pagesia. I mostres de disciplina (...) He de confessar que estic preocupat perquè alguns no respecten aquesta

*disciplina i unitat. Per exemple, em preocupa molt que a pesar del que hem dit i que vostè ha dit com a President, alguns colons no vulguin pagar les rendes vençudes (...) Conflictes inútils (...) No ens deixem endur per fàcils demagògies. Per triomfar necessitem tenir amb nosaltres la raó sempre. Com a conclusió, puc dir-los que estem treballant durant tots aquests dies molt intensament i que si rebem els diners per ampliar el nombre dels nostres auxiliars, dins el mes d'abril podem arribar al final del nostre treball. Poden disposar del seu servidor i amic.*¹⁴

EL TRENCAMENT

El 25 març de 1966 els dirigents dels colons prenen el següent acord i l'enviaven, com un míssil, a la línia de flotació del vaixell de la Comissió. Sense cap mot introductori ni explicació, a Josep Benet li arribà aquest text:

(...) La Junta del Grupo Sindical ha tomado el siguiente acuerdo por unanimidad, apoyado por la asistencia de 4 representantes de cada pueblo a la reunión:

1) Retirar la representación del Grupo Sindical otorgado a favor de D. José Benet Morell y D. Ernesto Lluch en la Comisión nombrada en la reunión del 3 nov. de 1966 (...)

2) Notificar este acuerdo a los interesados Sres. Benet y Lluch, que se funda:

a) No haber cumplido el plazo establecido para redactar el informe solicitado y no haber solicitado ampliación de plazo ni justificado la demora.

b) Desatender la carta certificada enviada por la Junta el 5 de marzo corriente, que no ha sido contestada ni han cumplido la convocatoria de reunión que en la misma se solicitaba.

c) Haber hecho manifestaciones anteriores a la emisión del informe, enjuiciando el problema con argumentos que no se ajustan a la realidad y, por consiguiente, son perjudiciales a los intereses de los colonos.

d) No haber establecido contacto con la Junta del Grupo para estudiar conjuntamente (...) y, sin embargo, celebrar reuniones con colonos que no forman parte de la Junta (...)

¹³ Ibidem.

¹⁴ Ibidem.

- 3) Al notificar este acuerdo se solicitará a los Sres. Benet y Lluç la nota de los gastos y honorarios (...)
- 4) Dar cuenta de este acuerdo a Delegado, Sindicatos, Beneficiados (...)

Firma la carta Pedro Arnalot.¹⁵

Era una declaració de guerra! La resposta de Josep Benet, el 3 abril de 1966, fou terrible. Explicitant una còlera gens continguda i, potser, una susceptibilitat excessiva contestà:

Muy señor mío: Acuso recibo de la comunicación (...) de la que he dado cuenta al Presidente de la Comisión Técnica de Estudio, D. Ramon Sugranyes de Franch (...) Le comunico que procederé a redactar la correspondiente minuta, que le será enviada oportunamente (...) pero no puedo limitarme al acuso de recibo solamente porque la GRAVEDAD DE LOS PERJUICIOS MORALES Y ECONÓMICOS que tal acuerdo puede causar a centenares de colonos del Grupo me obliga a ampliar este escrito (...) En primer lugar, (...) retirar de repente a sus representantes de la Comisión, sin dar previo aviso a su Presidente, Sr. Sugranyes de Franch, (...) representa, por lo menos, una falta de seriedad (...) En segundo lugar, pretende fundar el acuerdo en los apartados a), b), c) y d). Tales afirmaciones no solo son inexactas unas y tendenciosas las otras, sino que incluso pueden entrañar un GRAVÍSIMO ATAQUE AL HONOR Y PRESTIGIO PROFESIONAL Y MORAL del que suscribe, entrando de pleno en lo previsto en el CÓDIGO PENAL, por lo que adelanto a declarar que me reservo el ejercicio de cuantas acciones administrativas CIVILES y/o PENALES puedan corresponderme en defensa de mis legítimos derechos (...) En el apartado c) se dice «Haber hecho manifestaciones anteriores a la emisión del informe... » (...) Esta manifestación, además de ser totalmente FALSA, entraña un gravísimo ATAQUE AL PRESTIGIO MORAL Y PROFESIONAL del que suscribe. Por ello, debe exigir, como EXIGE, que se concreten con todo detalle y se aporten pruebas fehacientes (...) puesto que de lo contrario me verá obligado a PROCEDER

*CONTRA USTED y demás responsables del acuerdo, por VÍA CRIMINAL. Quede esto bien entendido (...).*¹⁶

El Delegat de Sindicats del règim franquista a Lleida, Pedro García Carrasco, inquiet per la no solució del conflicte havia escrit a Josep Benet per preguntar-li què passava i ell li responia així el 5 maig de 1967:

*Mi distinguido amigo: Me es grato acusar recibo de su carta del 21 del pasado mes, en contestación a la mía, a la que acompañé copia de la dirigida al Sr. Arnalot (...) Comparto los sentimientos de Vd. al desear que lo más pronto posible se llegue a una solución armoniosa entre el Grupo Sindical y la Unión Laical. Sin embargo a tal solución, al haber sido desautorizado públicamente, no puedo aportar otra cosa que mi discreto silencio (...).*¹⁷

EL GRUP DE COLONITZACIÓ FA MARXA ENRERE...

La carta que el 13 juny de 1967 Lluç envia a Sugranyes de Franch, així ho indica:

Apreciat Sr. Sugranyes: Suposo que deveu haver rebut la meua lletra de fa quatre dies. Ahir, però, ha passat un fet que fa que us torni a escriure. El dimarts, 12 de juny, em telefonaren els mossens per preguntar-me que si volia rebre a l'Arnalot si baixava a veure'm. I, al vespre, a quarts de nou, aparegueren l'Arnalot i en Cardet de Montoliu. Em digueren que tenien por de venir sols i que jo els fumés escales avall. Em digueren que finalment havien entès que l'únic camí era la Comissió. El mateix Arnalot em confessà que ja havien provat tots els camins i que el més apte era el nostre. Que la línia Regué-Biosca era DEMAGÒGIA que NOMÉS els portaria a una SOLUCIÓ PITJOR com la que ara estava plantejada (...) Havien baixat per saber si hi havia alguna manera de tornar a posar les coses en el seu lloc. Els vaig dir que vos estaria bé, sí, a tornar a endegar les coses i que en Benet i jo si es feia una nota de rectificació i es dipositaven 75.000 pessetes tampoc hi posaríem dificultats (...) Aquest matí he parlat amb en Benet i crec

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ Ibidem.

¹⁷ Ibidem.

*que li ha semblat bé. El que sí n'estic segur és que als dos ens ha estat una SATISFACCIÓ PERSONAL. No cal dir que vam parlar del preu i jo els vaig dir que la cosa podria anar a morir entre 80 i 90. Que podria ser, si hi hagués sorteta a 70 i, si no n'hi hagués, a 100.*¹⁸

EPÍLEG

No hi hagué recomposició oficial de les postures ni es tornà a reunir la Comissió. El 27 de juny, Simeó Miquel escrivia a una carta definitiva als parcers i al ministre d'Agricultura: venda o expropiació per part del Govern. La Junta del Grup Sindical (Arnallot, Cardet, Biosca, Regué ...) anaren, pel gener de 1968, a pressionar al Nunci Dadaglio, però la Unió Laïcal de Beneficiats ja havia posat la Santa Seu en coneixement de la solució que ells havien proposat i que era acceptada pel Vaticà. En resum, el 2 d'abril de 1968, al Govern Civil, entre representants de totes les parts s'arribà a un acord final: les terres es vendrien per 88 milions. La xifra que Ernest Lluch havia indicat, un any abans, com a més probable.

El 23 de novembre de 1968, Ramon Sugranyes de Franch escriví una carta a Mn. Jaume Bertrán, president de la Unió Laïcal:

*Reverend senyor: El meu bon amic Simeó Miquel, advocat, m'ha anat tenint al corrent dels desenvolupaments del problema de la venda de les terres de la Unió Laïcal, després de la interrupció dels treballs de la nostra Comissió Tècnica d'Estudis (...) El Sr. Miquel m'ha fet saber igualment la suma que la Unió Laïcal ha decidit de trametre'm a títol d'indemnització per la modesta col·laboració que jo personalment he pogut fer a la solució del problema (...) No em considero creditor d'una indemnització tan generosa, perquè tot el que he fet, ja sigui a Roma, ja sigui a Lleida amb motiu de la Comissió tècnica, ha estat sempre amb la intenció de servir a l'Església i de contribuir en tot el que podia a la justa solució del seu problema.*¹⁹

Bé, amic i admirat Sugranyes, potser podríem dir que era un problema de l'Església ... però també dels parcers, no?²⁰

BIBLIOGRAFIA

GARRABOU, PLANAS, SAGUER I VICEDO (2014): Ramon Garrabou, Jordi Planas, Enric Sagner i Enric Vicedo, «Propiedad de la tierra y desigualdad social en el mundo rural catalán de mediados del siglo XIX», *Historia Agraria: Revista de agricultura e historia rural*, 63, p. 115-150.

BARRULL (1986): Jaume Barrull, *Les comarques de Lleida durant la Segona República*, Barcelona, L'Avenç.

SOLSONA (1999): Carme Solsona, *La desamortització eclesiàstica a la província de Lleida: (1838-1851)*, tesi doctoral, Lleida, Universitat de Lleida.

VICEDO I SOLDEVILA (2015): Enric Vicedo i Jordi Soldevila, *Els Moviments socials contemporanis: treball, solidaritat i lluita a les terres de Lleida*, Lleida, Pagès Editors.

¹⁸ Ibídem. Les majúscules són de l'autor de l'article.

¹⁹ ADLL, Correspondència de Secretaria del Bisbat, carta de Ramon Sugranyes de Franch, 23 de novembre de 1968.

²⁰ Nota final. Vull expressar el meu agraïment a les informacions facilitades per Enric Vicedo, Carme Solsona, Llàtzer Bria, Celestí Regué, Antoni Cardet i Isidre Puig. Els errors d'interpretació, en tot cas, són meus. També agraeixo de manera especial les facilitats que, en tot moment, em donà el responsable de l'Arxiu Diocesà de Lleida, mossèn Jacint Cotonat, i la seva arxivera, Anna Esteve, així com Ana Carles, arxivera de l'Arxiu Capitular. Agraïment a l'Arxiu Nacional de Catalunya i a l'Arxiu Comarcal del Pla d'Urgell, que facilità la fotografia de Mn. Cabestany.